

support for operators in the conversion period of production, promote the establishment joint enterprises with the involvement of foreign investors. Concentration on the aforementioned organizational and economic foundations of the organic production will play a positive role both in theory and in practical activities of the organic production operators.

Perspectives. Further research in the context of the problem should focus on a specific and deep analysis of each foundation. Unexpected difficulties should be overcome during the processing of raw materials in ready-to-use products with their packaging, storage, transportation and sales in the trade network. Here, along with technological operations and activities, an important role should play their economic assistance that will lead to objective market prices.

Keywords: organic production, food security, demand, market, scientific support, pricing policy, legal environment

УДК 368.9.06

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ МЕДИЧНОГО СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ

А. В. КИРИЧЕНКО,

кандидат економічних наук,
доцент кафедри оподаткування і страхування
**Національний університет біоресурсів
і природокористування України**

Анотація. Актуальність теми наукової статті полягає, насамперед, у важливості медичного страхування як для громадян, так і для держави, особливо в період недостатності фінансових ресурсів у державному бюджеті.

Мета дослідження – визначення проблем і тенденцій розвитку українського медичного страхування.

Дослідження проводилося за період 2011–2015 років із використанням загальнонаукових методів (метод порівняння й теоретичного узагальнення, аналіз та синтез, індукція і дедукція) при проведенні аналізу результатів досліджень вітчизняних і зарубіжних авторів; економіко-статистичних методів (відносних та середніх величин, графічного зображення й табличного подання результатів дослідження, аналіз інтенсивності динаміки), які покладено в основу аналітичної оцінки тенденцій розвитку медичного страхування.

Здійснено оцінку державних видатків на охорону здоров'я та виявлено недоліки функціонування медичного забезпечення за моделлю Семашко. Проаналізовано особливості добровільного медичного страхування: рейтинг страхових компаній з добровільного медичного страхування, його

форми, що набули поширення в Україні, недоліки у функціонуванні. Запропоновано описативну модель загальнообов'язкового державного соціального медичного страхування України. Виявлено проблеми, які постають при запровадженні загальнообов'язкового державного соціального медичного страхування в Україні. Після вирішення вищезгаданих проблем, запропоновано першочергові заходи для дієвого механізму фінансування охорони здоров'я через систему загальнообов'язкового державного соціального медичного страхування.

Ключові слова: *медичне страхування, добровільне медичне страхування, обов'язкове медичне страхування*

Недосконале медичне забезпечення за моделлю Семашко упродовж всієї незалежності України призвело до незадовільного стану системи охорони здоров'я. Через державне фінансування вже давно не виконується 49 стаття Конституції України, яка надає право на безоплатну медичну допомогу, що призвело до погіршення здоров'я населення, підвищення показників смертності та розвиток корупції в медичних закладах. З огляду на світовий досвід можна стверджувати, що найефективнішим вирішенням проблем, що постали перед системою охорони здоров'я в Україні, є медичне страхування, розвиток якого сприятиме фінансуванню галузі, підвищенню ефективності системи охорони здоров'я та поліпшенню здоров'я громадян.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідженню основних проблем медичного страхування присвячені праці таких українських учених, як Л. Б. Баранник, М. А. Бас-Юрчишин, В. П. Биховченко, Є. В. Дяченко, О. В. Нікітчина, О. В. Степанова та інших. Незважаючи на значну кількість праць із цієї теми, потребують поглибленого дослідження розвиток добровільного медичного страхування (ДМС) та запровадження обов'язкового медичного страхування (ОМС), як основні джерела фінансування системи охорони здоров'я українських громадян.

Мета дослідження – проаналізувати проблеми й тенденції розвитку українського медичного страхування.

Результати дослідження та їх обговорення. Упродовж останніх років державні видатки на охорону здоров'я становили у середньому 3,5% ВВП, тоді як, за висновками Всесвітньої організації охорони здоров'я, при витратах на систему охорони здоров'я менше, ніж 5%, вона не здатна виконувати свої функції [4, с. 50]. Країни Європи, завдяки існуванню розвиненої системи страхової медицини, витрачають на охорону здоров'я близько 6–9% ВВП щорічно. Для нашої країни такі витрати на медицину поки не під силу [1, с. 11], тому саме медичне страхування – це єдиний шлях виходу охорони здоров'я України з глибокої економічної й соціальної кризи.

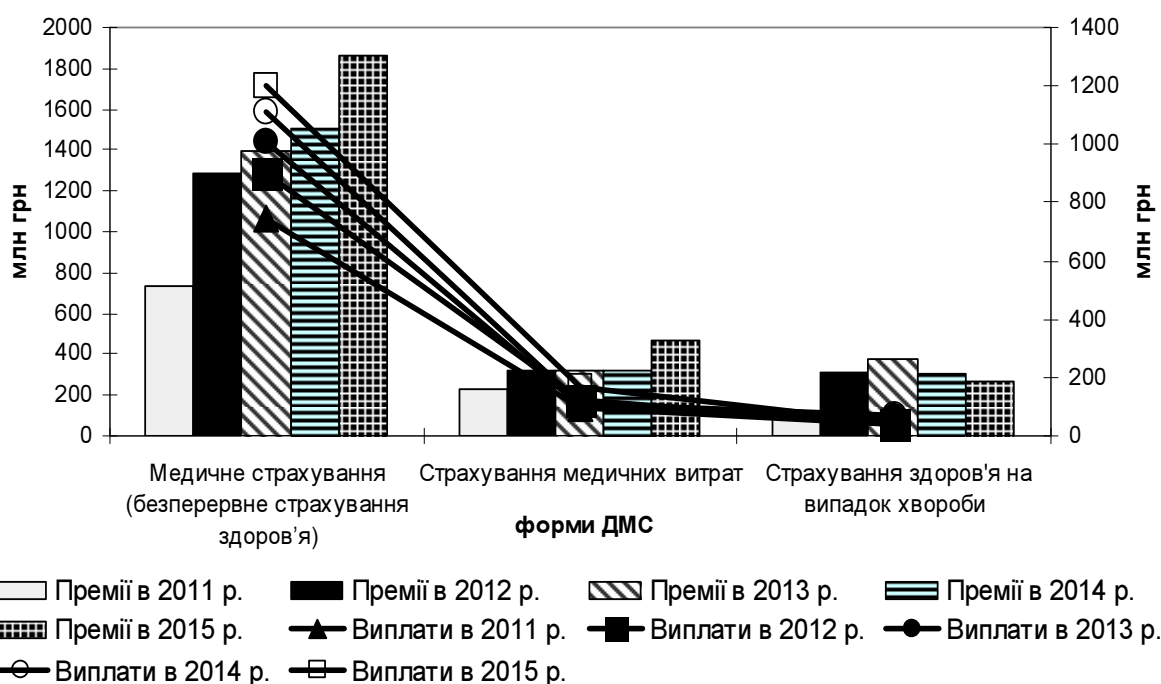
Медичне страхування в Україні існує років 20, але діє лише добровільна форма медичного страхування. На страховому ринку в 2015 р. функціонувала 361 страхова компанія, проте ДМС здійснювали 60 страхових компаній, перші місця в рейтингу займали наступні 10 страховиків (див. таблицю).

Рейтинг страхових компаній з ДМС за 2015 рік*

Страхова компанія	Премії, млн грн	Виплати, млн грн	Рівень виплат, %
Провідна	241	163	67
Нафтогазстрах	207	150	72
Уніка	155	118	76
АХА страхування	122	65	53
PZU Україна	99	47	48
Інго Україна	94	67	71
Українська страхова група	75	47	63
Ільчівське	72	41	57
Інтер-поліс	69	51	75
Дім страхування	56	28	50

*Джерело: побудовано автором за даними forinsurer.com.

В Україні набули поширення три форми ДМС: безперервне страхування здоров'я, страхування медичних витрат та страхування здоров'я на випадок хвороби. У нашій країні ДМС розвивається досить динамічно (рис. 1), проте не вирішує всіх проблем.

Рис. 1. Динаміка чистих страхових премій та виплат з ДМС у 2011–2015 роках*

*Джерело: побудовано автором за даними nfr.gov.ua.

У портфелях страховиків 98% займає корпоративне медичне страхування. На "роздріб" припадає менш ніж 2%. Рівень виплат із корпоративного ДМС коливається в діапазоні 70–80%, то в роздрібному сегменті він може досягати 150%. Через це, за твердженням страховиків,

роздрібне медичне страхування для них поки не бізнес, а благодійність. Вартість полісу ДМС для фізичної особи вдвічі вища від “корпоративного”, а в програмі страхування будуть додаткові обмеження. Розвитку роздрібного медичного страхування, крім вищенаведеного, заважає ще й низький рівень культури страхування громадян [5] та відсутність підтримки цього виду страхування з боку держави [3, с. 731].

Поряд із подальшим розвитком ДМС, в Україні вкрай необхідно запроваджувати ОМС. На практиці це відбудеться після того, як ДМС набуде своєї популярності. Цей вид страхування досить технологічний, потребує добре вбудованої системи і при цьому має високу збитковість, яка постійно зростає. За даними Нацкомфінпослуг, рівень виплат за цим видом становить 70%, а частка виплат у загальному обсязі виплат загалом на ринку досягає 22%. Очевидно і те, що за останні п’ять років ця частка збільшилася на 2%, водночас,

інтерес роботодавців до медичного страхування залишається вкрай низьким [3, с. 730].

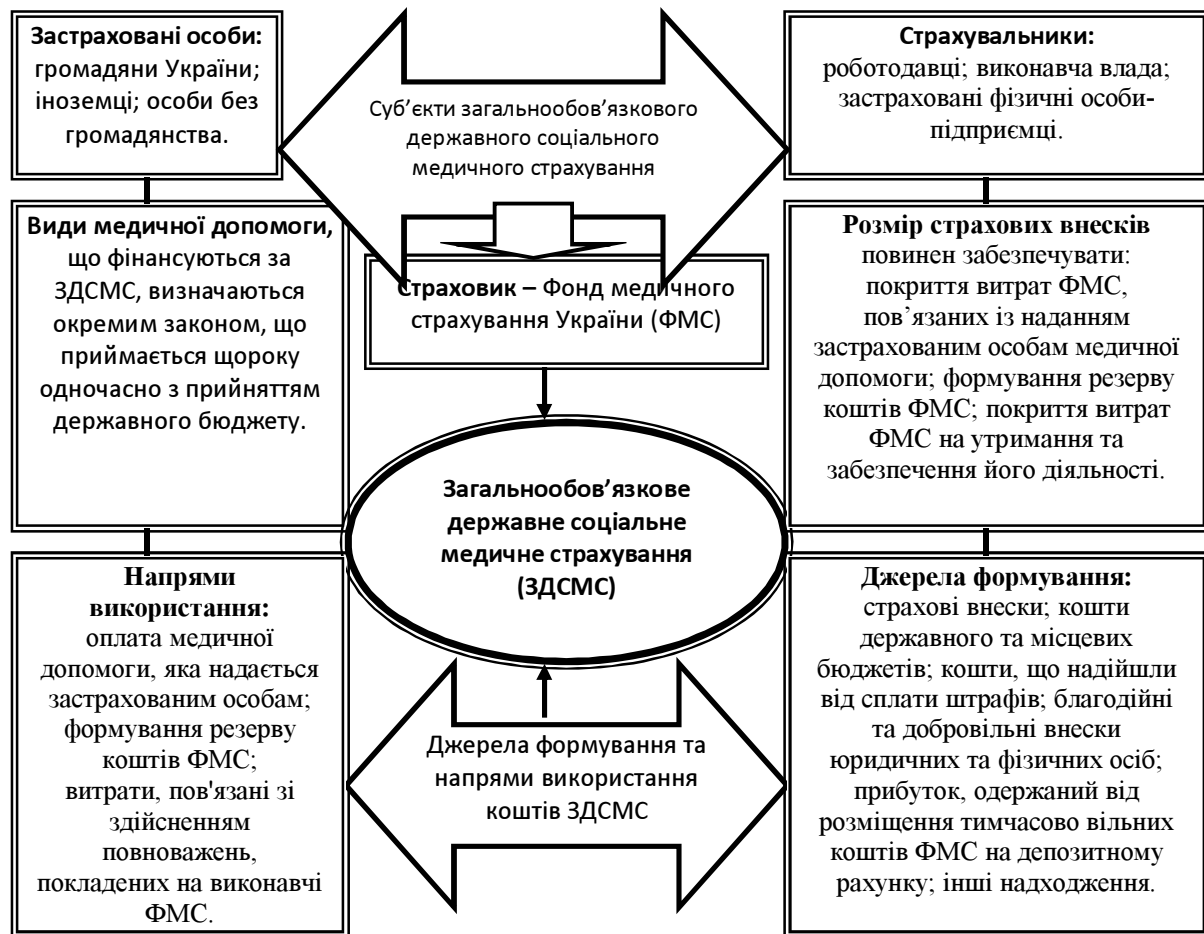
Щодо ОМС, то з 2000 р. було підготовлено понад 20 законопроектів, але жоден не був прийнятий. Немає єдиного бачення розвитку системи, оскільки, на думку фахівців, в основі цього лежить питання поділу сфер впливу на розпорядження фінансовими потоками, які будуть акумулюватися в результаті запровадження ОМС. Гостро на даний час стоїть питання формування переліку послуг, які можуть надаватися у межах медичного страхування [2, с. 925].

У Проекті Національної стратегії реформування системи охорони здоров’я в Україні на період 2015–2020 років, визначено на довгострокову перспективу доцільність впровадження соціального медичного страхування [8], крім того, Міністерство охорони здоров’я України розробило Проект Закону України “Про загальнообов’язкове державне соціальне медичне страхування” [7] (рис. 2). Такі цілі окреслені також в Угоді про асоціацію між Україною та ЄС з метою підвищення рівня захисту здоров’я українського населення як передумови сталого розвитку та економічного зростання.

Збільшення державних витрат без зміни інфраструктури не забезпечить вирішення наявних проблем. Потрібно докласти зусиль для перерозподілу наявних ресурсів і підвищення ефективності системи [8]. Перш ніж запроваджувати ОМС, необхідно вивести заробітну плату з “тіні”. На сьогодні зарплата “у конвертах” сягає понад 50%, і якщо це не зміниться, то наймані працівники будуть застраховані на незначні суми. ОМС повинно охоплювати практично все населення та задовольняти першочергові потреби. На першому етапі можливим варіантом запровадження ОМС може бути страхування лише найманих працівників. Для інших категорій громадян можна тимчасово залишити державне фінансування.

Крім фінансових, виникають також правові проблеми. Так, Конституція України декларує безоплатність медичної допомоги населенню у державних та комунальних медичних закладах, тому виникає питання щодо суперечності запровадження ОМС цьому положенню. Стягнення обов’язкових страхових платежів із громадян не відповідатиме конституційному припису щодо

безоплатності медичної допомоги. Однак можливе запровадження ОМС у тому випадку, якщо платниками обов'язкових страхових внесків будуть суб'єкти господарювання, а не застраховані фізичні особи [6].

Рис. 2. Дескриптивна модель загальнообов'язкового державного соціального медичного страхування в Україні*

*Джерело: розробка автора за даними [7].

Для підготовки до запровадження ОМС як дієвого механізму фінансування охорони здоров'я населення слід вжити таких заходів: розробка стратегії зменшення тінізації економіки та імплементація відповідних заходів; стимулювання розвитку ДМС з метою забезпечення притоку додаткових коштів до системи охорони здоров'я та заміщення державного страхування приватним особами з високими доходами; формування єдиного державного фонду ОМС для громадян України з територіальними відділеннями; розробка та впровадження єдиного реєстру застрахованих осіб як важливої передумови впровадження системи ОМС та виключення подвійного страхування; розробка прогресивної системи ставок внесків до фонду ОМС, що буде відображувати зв'язок між розміром внесків та розміром доходів платників внесків, а також визначення їх нижньої межі для вразливих категорій громадян, за яких внески сплачуватиме держава (пенсіонери,

інваліди та ін.); пошук додаткових джерел фінансування витрат на охорону здоров'я, наприклад, збільшення ставок акцизних платежів на небезпечні для здоров'я людини товари та спрямування цих коштів на охорону здоров'я; перенесення внесків роботодавців на медичне страхування з графі оподаткованого прибутку до графі витрат [6; 8; 9].

Висновки і перспективи. Світовий досвід у сфері медичного страхування свідчить про високу ефективність різних моделей та систем ОМС. Після запровадження ОМС, яке обов'язково доповнюватиметься ДМС, можлива ефективна реформа галузі охорони здоров'я, яка стане основою для підвищення фінансової стабільності системи охорони здоров'я, доступності медичної допомоги та якості медичних послуг. З часом надходження, отримані від медичного страхування, мають полегшити навантаження на бюджет та поліпшити фінансову ситуацію в системі охорони здоров'я.

Список літератури

1. Баранник Л. Б. Фінансові аспекти медичного страхування в Україні / Л. Б. Баранник // Вісник ДДФА. Серія «Економічні науки». – 2012. – № 1. – С. 10–14.
2. Бас-Юрчишин М. А. SWOT-аналіз ринку медичного страхування в Україні / М. А. Бас-Юрчишин // Young Scientist – 2015. – № 2 (17). – С. 923–927.
3. Биховченко В. П. Українські реалії та світовий досвід розвитку ринку медичного страхування / В. П. Биховченко, А. О. Гончар, І. Я. Федорович // Глобальні та національні проблеми економіки – 2016. – № 10. – С. 728–732.
4. Дяченко Є. В. Реформування системи медичного страхування в Україні / Є. В. Дяченко // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія «Економіка». – 2010. – Вип. 120. – С. 49–52.
5. Ліміт на здоров'я, або чому людина з вулиці не може купити медичну страховку // Finance.ua – 2016. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : // <http://news.finance.ua/ua/news/-/371947/limit-na-zdorovya-abo-chomu-lyudyna-z-vulytsi-ne-mozhe-kupyty-medychnu-strahovku>
6. Нікітчина О. В. Обов'язкове медичне страхування: реалії та перспективи / О. В. Нікітчина // Економіка. Управління. Інновації. Серія «Економічні науки». – 2016. – № 1. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/eui_2016_1_17
7. Про загальнообов'язкове державне соціальне медичне страхування : проект Закону України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.moz.gov.ua/ua/portal/Pro_20150211_0.html#3
8. Проект Національної стратегії реформування системи охорони здоров'я в Україні на період 2015–2020 років – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : healthsag.org.ua/strategiya/
9. Степанова О. В. Обов'язкове медичне страхування в Україні. Перспективи та ризику / О. В. Степанова // XPRESS – 2015. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://xpress.sumy.ua/article/health/7713>

References

1. Barannyk, L. B. (2012). Finansovi aspekty medychnoho strakhuvannia v Ukraini / L. B. Barannyk // Visnyk DDFa. Seriiia "Ekonomichni nauky", 1, 10–14.
2. Bas-lurchyshyn, M. A. (2015). SWOT-analiz rynku medychnoho strakhuvannia v Ukraini / M. A. Bas-lurchyshyn // Young Scientist, 2 (17), 923–927.

3. Bykhovchenko, V. P. (2016). Ukrainski realii ta svitovi dosvid rozvytku rynku medychnoho strakhuvannia / V. P. Bykhovchenko, A. O. Honchar, I. Ia. Fedorovych // Hlobalni ta natsionalni problemy ekonomiky, 10, 728–732.
4. Diachenko, Ie. V. (2010). Reformuvannia systemy medychnoho strakhuvannia v Ukraini / Ie. V. Diachenko // Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka. Seriia "Ekonomika", 120, 49–52.
5. Limit na zdorov'ia, abo chomu liudyna z vulytsi ne mozhe kupyty medychnu strakhovku (2016) // Finance.ua [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://news.finance.ua/ua/news/-/371947/limit-na-zdorovya-abo-chomu-lyudyna-z-vulytsi-ne-mozhe-kupyty-medychnu-strakhovku>.
6. Nikitchyna, O. V. (2016). Obov'iazkove medychne strakhuvannia: realii ta perspektyvy / O. V. Nikitchyna // Ekonomika. Upravlinnia. Innovatsii. Seriia Ekonomichni nauky, 1 [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: http://nbuv.gov.ua/UJRN/eui_2016_1_17.
7. Pro zahalnoobov'iazkove derzhavne sotsialne medychne strakhuvannia: Proekt Zakonu Ukrainy – [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: www.moz.gov.ua/ua/portal/Pro_20150211_0.html#3.
8. Proekt Natsionalnoi stratehii reformuvannia systemy okhorony zdorov'ia v Ukraini na period 2015–2020 rokiv [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: healthsag.org.ua/strategiya/.
9. Stepanova, O. V. (2015). Obov'iazkove medychne strakhuvannia v Ukraini. Perspektyvy ta ryzyky / O. V. Stepanova // XPRESS [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://xpress.sumy.ua/article/health/7713>.

ТЕНДЕНЦИИ РАЗВИТИЯ МЕДИЦИНСКОГО СТРАХОВАНИЯ В УКРАИНЕ

А. В. Кириченко

***Аннотация.** Актуальность темы научной статьи заключается, прежде всего, в важности медицинского страхования как для граждан, так и для государства, особенно в период недостаточности финансовых ресурсов в государственном бюджете. Цель статьи – исследование проблем и тенденций развития украинского медицинского страхования. Исследование проводилось за период 2011–2015 годов с использованием общенаучных методов (метод сравнения и теоретического обобщения, анализ и синтез, индукция и дедукция) при проведении анализа результатов исследований отечественных и зарубежных авторов; экономико-статистических методов (относительных и средних величин, графического изображения и табличного представления результатов исследования, анализ интенсивности динамики), которые положены в основу аналитической оценки тенденций развития медицинского страхования.*

Осуществлена оценка государственных расходов на здравоохранение и выявлены недостатки функционирования медицинского обеспечения по модели Семашко. Проанализированы особенности добровольного медицинского страхования: рейтинг страховых компаний по добро вольному медицинскому страхованию, его формы, получившие распростране-

ние в Украине, недостатки в функционировании. Предложено дескриптивную модель всеобязательного государственного социального медицинского страхования Украины. Выявлены проблемы, возникающие при внедрении всеобязательного государственного социального медицинского страхования в Украине. После решения этих проблем предложены первоочередные меры для эффективного механизма финансирования здравоохранения через систему обязательного государственного социального медицинского страхования.

Ключевые слова: медицинское страхование, добровольное медицинское страхование, обязательное медицинское страхование

TRENDS IN HEALTH INSURANCE IN UKRAINE

A. V. Kyrychenko

Abstract. *Relevance of the topic of the article is, above all, the importance of health insurance for both citizens and the state, especially in the lack of funds in the state budget. The article is to study the issues and trends of the Ukrainian medical insurance. The study was conducted during the period 2011–2015. Using scientific methods (method of comparison and theoretical synthesis, analysis and synthesis, induction and deduction) when analyzing the research results of domestic and foreign authors; economic and statistical methods (relative and average values, graphic and tabular presentation of the survey results, analysis of dynamics intensity), underlying analytical evaluation of trends in health insurance.*

In the article the estimation of public expenditure on health and defective functioning of medical support for the model Semashko. The features of voluntary health insurance: rating of insurance companies for voluntary health insurance, it forms that have proliferated in Ukraine deficiencies in functioning. A Descriptive Model of Compulsory State Social Health Insurance Ukraine. The problems that arise when introducing obligatory state social medical insurance in Ukraine. After solving the above problems, proposed priority actions for the effective mechanism of financing health care system of compulsory state social health insurance.

Keywords: *medical insurance, voluntary medical insurance, mandatory medical insurance*